

Evropski puls

Elektronski mjesečnik za evropske integracije broj 89, februar 2013.

TEMA BROJA

Da li će uskoro biti otvoreno poglavlje
26 - Obrazovanje i kultura
i šta bi to značilo za Crnu Goru

intervju

Britanski stručnjak za Balkan,
Tim Džuda

izazovi u EU

Stroga pravila EU o bezbjednosti
hrane

Uvodnik: **Stranputica**

Vladan Žugić

Upravni sud, jedina sudska instanca čija nepristrasnost do sada nije dovođena u pitanje, odbio je žalbu Socijalističke narodne partije (SNP) na odluku Skupštine opštine Andrijevica da sama sebi skрати mandat, iako je to odlučeno na prijedlog predsjednika SO i većine za koju je taj isti sud ranije odlučio da je nelegitimna. Zatim je Ustavni sud ocijenio da predsjednički kandidat Demokratske partije socijalista (DPS) **Filip Vujanović** ima pravo da se treći put kandiduje na izborima za predsjednika države. Na drugoj strani, činjenica je da u Crnoj Gori ne možete naći pravnika koliko ima prstiju na dvije ruke koji smatraju da Vujanović ima ustavno pravo na još jedan mandat, uključujući i onih šest sudija Ustavnog suda koje je dalo ovako pravno tumačenje. Čak i tri doktora Ustavnog prava iz DPS-a (**Mladen Vukčević, Miodrag Vuković i Slavko Lukić**) ćute o ovom pitanju. Sljedeća stvar je ocjena Osnovnog tužilaštva u Podgorici, ispod čijeg saopštenja je potpis stavila Vrhovna državna tužiteljka (VDT) **Ranka Čarapić**, da u izjavi bivšeg direktora Zavoda za zapošljavanje **Zorana Jelića** o partijskom zapošljavanju „prije svega članova DPS-a“ preko te državne institucije nema elemenata krivičnog djela. Hvala VDT-u na edukaciji. Nije Jelić u izjavi pozivao na rasnu, nacionalnu ili vjersku mržnju, što su jedina krivična djela kada su izjave u pitanju. Umjesto toga, tužilaštvo je trebalo da otvori istražne radnje i utvrdi da li je bilo bića krivičnog djela ili se Jelić samo hvalio kolegama iz DPS na partijskoj sjednici. Na kraju je sudija Ustavnog suda **Miodrag Latković** izdao saopštenje u kojem daje političke kvalifikacije o svima koji se ne slažu sa ocjenom da Vujanović ima pravo na treći mandat i to vokabularom primjerenim portparolu DPS-a. Mnogo je za samo jedan mjesec, pa i ako je od crnogorskog pravosuđa. Pravosuđe trči niz nikad veću stranputicu i promjenama Ustava, u skladu sa preporukama Venecijanske komisije, a što traži EU, treba pristupiti hitno.

Kalendar

08. februar **Za pet godina najmanje 36,5miliona** / Iako je u prethodnih pet godina za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije iz fondova EU i budžeta Crne Gore u crnogorske institucije uloženo najmanje oko 36,5miliona eura, u praksi se ne vide konkretni rezultati, saopšteno iz Centra za građansko obrazovanje (CGO).
17. februar **EK objavila izvještaje o skriningu** / Na sajtu Evropske komisije (EK) objavljeni izvještaji o skriningu za poglavlja 23, 24 i 25. Glavni pregovarač **Aleksandar Andrija Pejović** ranije kazao da su izvještaji vlasništvo EK i da ih Vlada ne može objaviti, iako primjer Islanda ukazuje da je ta država samostalno odlučila da sva dokumenta iz pregovora sa EU učini javnim. Istovremeno CGO pozvao Vladu da skrining izvještaje prevede na crnogorski jezik, kako bi javnost imala uvid u ta dokumenta.
27. februar **Vlade i same mogu da objave izvještaje** / Portparol delegacije EU u Crnoj Gori **Dragan Mugoša** kazao da je na nacionalnim vlastima da odluče da li žele da objavljuju izvještaje ili da povežu svoj sajt sa stranicama EK na kojima su oni publikovani. On je pojasnio da je dosadašnja praksa, u vezi sa objavljivanjem izvještaja o skriningu, da su njegovi dijelovi bili dostupni javnosti, te da pregovarački okvir za pregovore o pristupanju EU izričito predviđa veću transparentnost.
28. februar **Drobnić: Pregovori neće biti završeni brzo** / Šef delegacije EU u Crnoj Gori **Mitja Drobnić** kazao da se pregovori sa EU neće završiti u mandatu ove Vlade: "Pregovori će ići daleko, i tokom mandata druge vlade, možda i treće. Ali, ovo nije nikakva najava, već bih samo htio da spriječim iluzije kako će to brzo da ide", kazao je Drobnić na panel **diskusiji** "Pretpristupni proces Crne Gore ka EU" koja je održana u Kotoru.
28. februar **File: EK traži punu istragu o snimcima** / Evropski komesar za proširenje **Štefan Füle** kazao da EK od vlasti u Crnoj Gori očekuje da u potpunosti istraži sve navode o izbornim neregularnostima o kojima svjedoče snimci sa sjednica DPS-a. "Mi očekujemo da vlasti u potpunosti istraže sve navode u tom kontekstu i mi ćemo nastaviti da pomno pratimo ovo pitanje, posebno u kontekstu predstojećih predsjedničkih izbora", kazao je Füle u Briselu prilikom susreta sa funkcionerom Demokratskog fronta **Nebojšom Medojevićem**.

Balkan na vrijeme uključiti u ekonomske reforme EU

Štefan Füle

Autor je Evropski komesar za proširenje

Tokom prošle godine neke od zemalja zapadnog Balkana su napravile krupne korake prema članstvu u Evropskoj uniji (EU). Hrvatska će za samo nekoliko mjeseci postati 28. članica Unije, Srbija je dobila status kandidata, a Crna Gora već započela pregovore o pristupanju. Od ogromnog je značaja da u narednoj godini nastavimo ovim tempom, i da zemlje u procesu proširenja nastave da sprovode reforme koje ih približavaju EU. Održati tempo proširenja i tempo reformi su dvije strane iste medalje: obje su neophodne za kredibilitet politike proširenja. Uspješna politika proširenja je dio rješenja problema sa kojima se naše zemlje suočavaju a ne, kako neki tvrde, dio problema. Proširenje znači širenje zone ekonomske i finansijske stabilnosti i stvaranje preduslova za jačanje trgovine i poslovnih veza sa zemljama u okruženju. U isto vrijeme, obzirom na ogromne izazove sa kojima se Unija suočava, politika proširenja mora biti zasnovana na opreznom, odgovornom pristupu i strogom pridržavanju kriterijumima članstva. Nakon usvajanja paketa mjera za proširenje koji je Komisija predstavila u oktobru, u decembru prošle godine Savjet EU je donio ambiciozan program proširenja za prvu polovinu 2013, koji zahtijeva puno rada od svih nas. To posebno važi za zemlje u procesu proširenja, od kojih se očekuje da ispune postavljene uslove i očekivanja. Želio bih da skrenem pažnju na nekoliko tema koje su vrlo značajne i koje će se odraziti na politiku proširenja u ovoj godini. Prvo pitanje se tiče bilateralnih odnosa, koje su jedna vrsta izazova, jer mi insistiramo da Unija ne želi da „uvozi“ problematične bilateralne odnose, niti da se nosi sa bilateralnim „minama“ koje eksplodiraju usred procesa pristupanja. Pitanje je, onda, kako pristupiti bilateralnim konfliktima? Neke od njih je relativno lako riješiti, drugi mogu biti razriješeni uz pomoć EU, a u nekima je moguće i osloniti se na arbitražu, kao u slučaju Hrvatske i Slovenije. Ako ništa drugo ne pomogne, uvijek postoji Međunarodni sud pravde u Hagu. No, za nas je bitno da u 2013. naglasimo značaj dobrosusjedskih odnosa i insistiramo na tim principima tokom čitavog procesa pristupanja.

Takođe, od velikog je značaja da se ti problemi riješe što je prije moguće, kako ne bi stvarali probleme u daljem procesu proširenja. Druga tema, koja će još dobiti na važnosti ove godine, je usklađivanje procesa usvajanja *acquis*-a, svih 130000 ili 140000 strana, od strane zemalja kandidata, i kontinuiranih izmjena evropskog zakonodavstva kroz nove odluke Savjeta i Parlamenta. Kriza je pokazala da je neophodno unijeti određene izmjene u *acquis*, ali je, takođe, neophodno na vrijeme uključiti zemlje u procesu pristupanja u promjene sistema ekonomskog upravljanja u EU. U Strategiji iz 2012. EK je naglasila važnost daljeg povezivanja sa zemljama u procesu proširenja za poboljšanje ekonomskih prilika unutar same Unije. Uključivanje ovih zemalja u ekonomske reforme koje Unija sprovodi bi ne samo pomoglo oporavak njihovih privreda već i unaprijedilo stepen ekonomske odgovornosti njihovih vlasti. U narednih nekoliko mjeseci, Komisija će objaviti zadnji izvještaj o napretku Hrvatske, kao i izvještaje o drugim kandidatima i potencijalnim kandidatima. Ukoliko ispune zadate uslove, sve zemlje zapadnog Balkana imaju dobre šanse da ove godine postignu značajan napredak ka članstvu u Uniji.

Izvor: Izvodi iz govora na konferenciji Evropske narodne stranke „Zapadni Balkan – Budućnost sa Evropom“

Da li bi Unija uskoro mogla otvoriti Poglavlje 26 – Obrazovanje i kultura i što bi to značilo za Crnu Goru

Ohrabrenje za dalji put ka EU, probleme sami rješavamo

Damir Nikočević

Na osnovu iskustva Hrvatske i činjenice da je Odbor za evropske integracije Skupštine Crne Gore nedavno, na zatvorenoj sjednici, razmatrao pregovaračku poziciju Crne Gore za Poglavlje 26 - Obrazovanje i kultura, može se očekivati da Evropska unija (EU) u narednih nekoliko mjeseci odluči da otvori i privremeno zatvori upravo ovo poglavlje. To bi se moglo desiti i prije nego što na sto članica EU bude stavljeno pitanje da li je Crna Gora, na osnovu akcionih planova koje priprema Vlada, ispunila uslove za otvaranje najboljih poglavlja 23 i 24 koja se odnose na vladavinu prava. Unija bi time poslala Crnoj Gori još jedan signal ohrabrenja, slično kao što je to uradila kada je krajem decembra 2012. istovremeno otvorila i privremeno zatvorila Poglavlje 25 - Nauka i istraživanje.

Kao i u slučaju Poglavlja 25, tako i propisi koji uređuju oblast obrazovanja i kulture pripadaju tzv. „mekom“ pravu (*soft acquis*) u kojem je vrlo malo zajedničkih odredbi obavezujućih za članice EU. Naime, saradnja u EU u oblasti obrazovanja, stručnog obrazovanja i mladih bazira se na članovima 149 i 150 poglavlja 9 Ugovora EU. Prema ovim odredbama, države članice su nadležne za izgradnju svojih sistema obrazovanja, za sadržaj obrazovanja i očuvanje kulturne i jezičke raznolikosti.

Radna grupa za pripremu pregovora za Poglavlje 26, koju je Vlada osnovala 26. jula 2012, ima 39 članova, predstavnika ministarstava i drugih organa državne uprave, Skupštine, univerziteta, javnog sektora i nevladinih organizacija. Oni su 26. septembra 2012. učestvovali na eksplanatornom analitičkom pregledu o usklađenosti pravne tekovine Crne Gore sa EU, gdje je ukazano da bi Crna Gora trebalo da se u narednom periodu uključi u razne programe EU. Ukazano je i na značaj otvorenog metoda koordinacije, koji omogućava okvir za

Obrazovanje i kultura su u nadležnosti nacionalnih država. Evropska unija nema zajedničku obrazovnu politiku, a njena se uloga svodi na to da stvori sistem saradnje između država članica. Prema načelu supsidijarnosti, svaka zemlja članica zadržava punu odgovornost za sadržaj i kvalitet svog obrazovnog sistema.

saradnju zemljama članicama, tj. približavanje nacionalnih politika i ostvarivanje ciljeva koje su svi prihvatili.

„Crna Gora je izrazila spremnost da učestvuje u Programu cjeloživotnog učenja, tj. budućem programu Erasmus za sve, koji će obuhvatiti programe koji se odnose na sve nivoe obrazovanja, počev od predškolskog do visokog obrazovanja. Treba napomenuti da je učešće Crne Gore u ovoj fazi ograničeno i odnosi se samo na učešće u centralizovanim akcijama ovog Programa. S tim u vezi, Crna Gora potpisace Memorandum o razumijevanju za učešće u centralizovanim akcijama Programa“, kazala je u razgovoru za *Evropski puls* šefica radne grupe za Poglavlje 26, pomoćnica ministra prosvjete i sporta Mubera Kurpejović.

Na bilateralnom skriningu 16. novembra 2012. članovi radne grupe su predstavili crnogorski zakonodavni okvir i nivo usaglašenosti istog s pravnom tekovinom EU u ovom pregovaračkom poglavlju. Predstavnici EK su tada ocijenili da su crnogorski propisi u ovoj oblasti velikim dijelom usklađeni s evropskim i da u narednoj fazi fokus treba da bude na njegovoj primjeni i jačanju kapaciteta.

Član radne grupe za Poglavlje 26, dr Saša Milić sa Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, kazao je da je bilateralni skrining pokazao da je Crna Gora u prethodnoj deceniji učinila značajne iskorake na planu unaprijeđenja obrazovnog sistema. „Ovakav stav potkrijepljuju i brojne pozitivne ocjene dobijene od predstavnika EU. Aktivna participacija Crne Gore u brojnim programima poput Erasmus-a, Tempus-a i sl. samo dodatno potkrijepljuje stav o našim postignućima... Polje na kojem nam predstoji još puno posla jeste nivo predškolstva, na kojem će naša država morati značajno poraditi na podizanju procenta obuhvata djece uzrasta od treće do šeste godine predškolskim obrazovanjem“, pojasnio je Milić u razgovoru za *Evropski puls*.

Milić je naveo da u procesu evropskih integracija na polju obrazovanja postoji nekoliko pristupa, od kojih je, prema njegovom mišljenju, Crnoj Gori najbliži takozvani funkcionalistički pristup. Ovaj pristup, kako je kazao, podrazumijeva pronalaženje veza zajedničkog identiteta sa EU koje služe kao gradivni materijal za integraciju: „U početnim godinama stvaranja EU, obrazovnu politiku su karakterisali nedostatak

„Crna Gora za obrazovanje na godišnjem nivou izdvaja oko 4,5% od GDP, što je prosjek izdvajanja za obrazovanje i u drugim zemljama. Poređenja radi, u Slovačkoj, Lihtenštajnu je 4%, u Belgiji i Malti 6%, dok je najveće izdvajanje u Danskoj, oko 7% GDP. Prosječno izdvajanje na nivou EU27 je oko 5% GDP.“, kaže Mubera Kurpejović, pomoćnica ministra prosvjete i sporta i šefica radne grupe za Poglavlje 26.

standardizacije obrazovne regulative, pasivan odnos institucija EU prema problematici obrazovanja, kao i odsustvo zajedničke institucionalne obrazovne infrastrukture. Danas je ovakav status obrazovne politike promijenjen. Ipak, stiče se utisak da bi određene ocjene mogle i danas biti aktuelne. Kao neko ko se bavi problematikom obrazovne politike, moram istaći sumnju da obrazovanje nema zadovoljavajući rejting u odnosu na druge društvene djelatnosti u EU. U skladu sa tim, nije moguće očekivati da je ovo poglavlje u pregovorima bilo koje države sa EU svrstano u kategoriju onih sa najvišim stepenom značaja“.

Međutim, Kurpejović smatra da je ovo poglavlje izuzetno značajno sa više aspekata: „Imajući u vidu da su obrazovanje i kultura temelji identiteta jednog društva usklađivanje obrazovne politike i kulturne politike Crne Gore sa politikom koja se u ovoj oblasti sprovodi u zemljama EU doprinijeće da Crna Gora bude prepoznatljivija u EU prostoru, uz istovremeno očuvanje vrijednosti i pristupa koji su rezultat specifičnosti prostora, istorije i naše tradicije“.

Skupština i Vlada preko Ministarstva prosvjete i sporta vode obrazovnu politiku. To ministarstvo je odgovorno za definisanje državne politike u obrazovanju, strukturiranje i finansiranje

obrazovanja, osnivanje i upravljanje obrazovnim ustanovama u državnoj svojini, pripremanje zakonske regulative u domenu obrazovanja, primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na predškolsko, osnovno, srednje, specijalno, visoko i obrazovanje odraslih. Taj Vladin resor je odgovoran i za stručno usavršavanje nastavnika, donošenje nastavnih planova i programa, odobravanje udžbenika i udžbeničke literature.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) je definisano da će Crna Gora saradivati sa EU na podizanju nivoa opšteg obrazovanja i stručnog obrazovanja i obuke u Crnoj Gori, kao i u politici mladih i njihovom zapošljavanju, uključujući neformalno obrazovanje. Prioritet sistema visokog obrazovanja biće ostvarenje ciljeva Bolonjske deklaracije u okviru međudržavnog Bolonjskog procesa. Jedan od zahtjeva EU tokom pregovora sa Hrvatskom bio je osnivanje Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

Na pitanje da li će Crna Gora morati da formira srodnu instituciju ili već postoji sličan tip institucije koji traži EU, Kurpejović je odgovorila da postoji Savjet za visoko obrazovanje čija je nadležnost da analizira stanje i dostignuća u visokom obrazovanju, daje stručne prijedloge Vladi i, u tom cilju, ima posebna ovlaštenja.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) definisano je i da će Crna Gora i EU unaprijediti kulturnu saradnju. Ugovorne strane su se obavezale na saradnju u promovisanju kulturnih razlika, naročito u okviru Konvencije UNESCO-a o zaštiti i promociji različitosti kulturnog izražavanja. Ta Konvencija, odnosno njena primjena, je dio Poglavlja 26 koje najviše interesuje EU i EK, kada je riječ o dijelu poglavlja koje se odnosi na kulturu. Skupština Crne Gore je ratifikovala UNESCO konvenciju 2008, a njena suština je kreiranje sopstvene kulturne politike promovišući principe jednakosti. "Konvencijom je utvrđeno da zemlja treba da definiše podsticaj razvoja kulture putem javne finansijske pomoći, pa Ministarstvo kulture realizuje programe javne

„Značajan dio naše studentske populacije nije na dovoljnom nivou informisan sa procesom pregovaranja u poglavlju 26, te generalno nije dovoljno upoznat sa evropskom dimenzijom obrazovanja mladih koja uključuje obrazovanje u Evropi, obrazovanje o Evropi i obrazovanje za Evropu... Cijenim da nam na ovom planu predstoji još dosta aktivnosti“, navodi Saša Milić, profesor na Filozofskom fakultetu i član radne grupe za Poglavlje 26.

finansijske podrške kao što je Program za razvoj kulture u opštinama na sjeveru Crne Gore, Konkurs za sufinansiranje projekata i programa u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva, Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara“, kaže Kurpejović.

Na početku pregovora Hrvatske sa EU, Poglavlje 26 - Obrazovanje i kultura je otvoreno 6. decembra 2006, a privremeno zatvoreno 11. decembra 2006. I Kurpejović i Milić cijene da postoje dobre šanse da se poglavlje zatvori u tekućoj kalendarskoj godini. Kurpejović smatra da dosadašnja dinamika pregovora daje Crnoj Gori za pravo da se nada da će do privremenog zatvaranja doći u ovoj godini. Navodeći da EU ima vrlo skroman zakonski okvir u domenu obrazovanja, Milić je mišljenja da Crna Gora može da zatvori Poglavlje 26 tokom 2013 ili početkom 2014.

Samo Danska ne uvozi energiju

Jedina zemlja EU koja ne uvozi energiju je Danska, dok među zemljama koje nijesu mnogo zavisne od uvoza su Estonija i Rumunija. S druge strane, Malta uvozom pokriva 100% potreba. Potrošnja energije u EU u 2011. je smanjena nakon rasta u 2010, dok je između 2008. i 2011. potrošnja energije u 27 članica EU pala za 6%. Najveći potrošači su Njemačka, Francuska i Velika Britanija. Na nivou EU, zavisnost od uvoza na sektoru energije bila je 2011. godine 54%, kao i u prethodne tri godine, pokazuju novi podaci EUROSTATATA.

Neobičan tender u Bugarskoj

Evropska kancelarija za borbu protiv korupcije i pronevjera (OLAF) istražuje da li je u Bugarskoj 50 000 eura za ruralni razvoj trebalo da bude potrošeno za otvaranje i uređivanje stranice na društvenoj mreži Fejsbuk (Facebook) i naloga na Tviteru (Twitter). Istraga je pokrenuta nakon što je jedan bugarski dnevnik ukazao na "nelogičnosti" kod dodjele ugovora o reklamiranju ministarstva poljoprivrede. OLAF je saopštio da ministar Miroslav Najdenov nije pod istragom, već da se istražuju projekti za koje je on bio odgovoran. U avgustu 2012. bugarski dnevnik *Sega* pisao je o izdašnim ugovorima koje su dobile dvije bivše mlade radnice agencije za hranu, dijela ministarstva poljoprivrede. Istraživanje tog dnevnika pokazalo je da su se na tender javile tri kompanije, sve tri osnovane istog dana. Kompanije su ponudile i sličnu vrijednost ugovora – "*Moiri ko*" 49 000 leva, "*BGN*" 48 500 leva a "*K.M.Com*" 47500 leva. Kompanija pobjednik "*K.M.Com*" u vlasništvu je Kristine Spasove (25) i Lore Dimitrove (24), koje su do tada radile u službi za odnose sa javnošću agencije za hranu. Prema pisanje *Sege*, ostalo je nejasno zašto je ugovor povjeren kompaniji koja je osnovana pred samo objavljivanje tendera i koja prije toga nije ništa radila. Uslov za učešće na tenderu bilo je radno iskustvo od najmanje tri godine i promet kompanije u visini vrijednosti ugovora, znači minimalno 75 000 eura.

Najslabija prodaja novih auta od 1990.

U EU je u januaru registrovano 885.159 novih automobila, što je 8,7% manje u odnosu na januar 2012, navodi se u saopštenju Evropskog udruženja proizvođača automobila (ACEA). Riječ je o "istorijski najnižem nivou u januaru od 1990. od kada se vodi ova statistika", dodaje se u saopštenju. Situacija je različita od zemlje do zemlje, pa se u Velikoj Britaniji bilježi rast broja registriranih novih vozila od 11,5%, dok je najveći pad zabilježen u Holondiji od 31,2% , te u Finskoj i Mađarskoj od 28,2% i 26,1%. Pad je zabilježen i u Njemačkoj (-8,6%), ali je istovremeno u toj zemlji, koja je vodeće tržište automobila u EU, u januaru registrovano najviše novih automobila, ukupno 190 090.

Turska i dalje želi u EU, ali ne i euro

Turska i dalje želi da se priključi EU i pored sve većeg nezadovoljstva nakon decenija razgovora i pregovora, ali nije zainteresovana i za usvajanje evropske valute, rekao je visoki turski zvaničnik. Turska u posljednje vrijeme traži od Brisela da se izjasni o perspektivi njenog članstva u EU, a to je u govoru u Londonu nedavno ponovio i glavni turski pregovarač Egemen Bağış. Kada bi danas bilo glasanje, lako bih dobio glasove 'za'... za članstvo u EU, ali nijesam toliko siguran za ulazak u evro zonu", rekao je Bağış.

Britanski stručnjak za Balkan Tim Džuda kaže da su u EU sada srećni što imaju Crnu Goru koja ide naprijed

Doći će vrijeme kada će se EU pozabaviti korupcijom kod vas

Ugledni britanski analitičar specijalizovan za Balkan Tim Džuda, u razgovoru za *Evropski puls*, ocjenjuje da su u EU svi srećni što u ovom trenutku u regionu imaju Crnu Goru koja se kreće naprijed, ali da problemi kao što su pitanja borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala neće biti odložena zauvijek i da će se Unija njima pozabaviti.

» Zbog problematičnog okruženja Crnu Goru u Briselu zovu svijetlom tačkom na Balkanu, uprkos problemima kao što su korupcija, kriminal, slabi administrativni kapaciteti... Dio javnosti je mišljenja da se Crnoj Gori gleda kroz prste kako bi se, ipak, izdvojio pozitivan primjer na zapadnom Balkanu. Da li će EU takav odnos imati i tokom pregovora sa Crnom Gorom?

Da, mislim da su srećni što imaju Crnu Goru koja se kreće naprijed, ali na kraju, kasnije ako ne sada, zbog razloga koje ste naveli, mislim da će se pozabaviti ovim problemima. Oni mogu biti odloženi, ali ne zauvijek.

» Dio opozicije i civilnog sektora ocjenjuje da bi u Crnoj Gori moglo doći do "sanaderizacije" tokom pregovora? Koliko je to realno?

Hapšenje Sanadera bilo je, bez obzira na tadašnji politički kontekst u Hrvatskoj, momenat od ogromnog značaja, koji se dogodio zahvaljujući upravo evropskim integracijama koje je Ivo Sanader započeo.

Ali, dogodio se zato što su hrvatska elita i sama Hrvatska bili spremni na njega. To znači da niko nije iznad zakona. Volio bih da mislim da će u jednom trenutku ovaj momenat doći i u Crnu Goru, i u ostatku regiona, ali ne mislim da ovo nužno mora da znači hapšenje bivšeg premijera.

Takođe, mislim da Srbija pokazuje svaki znak da će doći do ove tačke mnogo brže nego Crna Gora, iako će, zahvaljujući g. Šariću, Srbi moći tek kasnije reći da su došli do svog Sanader trenutka, zahvaljujući crnogorskim vezama.

» Kako će kriza Evropske unije uticati na dinamiku proširenja EU na zapadni Balkan?

Dosta se pričalo o zamoru od proširenja, a trenutno se, na primjer, puno govori o tome kako države poput Ujedinjenog Kraljevstva žele da promijene izvjesna pravila, jer su nervozne zbog velikog broja Rumuna i Bugara (od kojih većinom misle na Rome, a što nije politički ispravno reći), koji će doći kada privremena ograničenja za radne dozvole budu ukinuta sljedeće godine.

Slično tome, Njemačka ne želi ove dvije zemlje, u Šengenu, a i Grčka je, takođe, pomogla u podsticanju percepcije izjednačavanja balkanskih država sa problematičnim državama.

Šta više, zbog svega ovoga, to što države zapadnog Balkana idu naprijed, ili ako su u zastoju, kao na primjer Bosna i Hercegovina, nije krivica država članica EU, već njihovih sopstvenih lidera.

Predviđeno je da Hrvatska postane članica u julu, Crna Gora napreduje, a uveliko se očekuje da ako Kosovo i Srbija postignu dogovor kroz dijalog, da će obje napraviti korak naprijed takođe.

Dodatno, što se tiče krize, dok se ne završi, euro nije propao a EU se nije raspala, tako da se možda može vidjeti svijetlo na kraju tunela.

Ono što ne znamo je kakvoj EU Crna Gora i svi ostali mogu očekivati da će pristupiti u budućnosti. Kako će izgledati eurozona, koliko će slojeva još postojati u EU i da li će neke zemlje biti jednakije od drugih, ili možda sam trebao reći, da li će neke biti čak jednakije od drugih nego što su to sada.

» Mogu li neke države zapadnog Balkana, kao na primjer Bosna i Hercegovina, Kosovo, i čak Makedonija, računati na evropsku persepektivu imajući u obzir probleme sa kojima se suočavaju?

Ne, naravno da ne. One moraju riješiti sopstvene probleme.

Ali, perspektiva EU im može pomoći ako njihovi lideri žele pomoć.

U vrijeme našeg razgovora, na primjer, nije postignut dogovor u dijalogu Kosovo-Srbija, ali jednostavna činjenica je – da nije bilo perspektive EU, dijaloga ne bi ni bilo.

Štefan Füle, komesar za proširenje, intervenisao je nedavno u makedonskoj politici, pa sada opozicija izjavljuje da će učestvovati u politici. I u Bosni je EU izrazito aktivna u pokušaju da privole partije da naprave dogovor povodom tzv. Sejdić-Finci pitanja kako bi njihov Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju mogao stupiti na snagu, što bi im omogućilo, jednom kada Ustav bude usvojen, da apliciraju za status kandidata.

Stoga, ukratko, odgovor je ne, EU ne može riješiti njihove probleme. Ali postoje brojni dokazi da ako lideri žele pomoć, oni će je i dobiti i ona može biti korisna.

» Kako vidite budućnost pregovora između Srbije i Kosova?

U ovom trenutku, oni su vrlo blizu velikog istorijskog napretka.

Ako ga postignu do 20. marta, na sljedećem sastanku, to bi bio ogroman uspjeh. Ako ne,

bojim se da bi momenat bio izgubljen i stvari bi mogle krenuti unazad. Ali, to zavisi od toga da li premijeri Iвица Dačić i Hašim Tači imaju hrabrosti da postignu dogovor u dvoje.

U tom smislu, ako postignu dogovor, Tači će morati nekako objasniti da sjever nema autonomiju, a Dačić da Srbija nije prihvatila Ahtisarijev plan koji je doveo do nezavisnosti.

» A Bosna i Hercegovina? Da li EU i Vašington trebaju započeti ozbiljne razgovore povodom njenog restrukturisanja?

Ne. Imali smo četiri runde povodom toga, tzv. Aprilski paket, Butmirski razgovori, Prudski razgovori i Njemačka inicijativa. Sve su propale. To je dovoljno.

Međutim, tiha diplomatija koja je trenutno u toku je za sada dobra. To znači da Peter Sorenson, šef EU u Bosni, diskretno radi kako bi saznao može li napraviti napredak povodom Sejdić-Finci, a američka ambasada je pokrenula niz rasprava o budućnosti Federacije.

Ali, ako bosanski lideri ne žele uraditi ono što se traži, onda će Bosna biti ostavljena pozadi. Hrvatska će pristupiti tako da oni neće biti u mogućnosti da izvoze hranu jer nijesu ispunili neophodne fitosanitarne zahtjeve, Kosovo će krenuti naprijed, Srbija će krenuti naprijed, a bosanski lideri će morati da objašnjavaju zašto zaostaju sve više i više. Evropske diplomate sa kojima ja razgovaram, pokušavaju da pomognu, ali, na kraju dana, oni ne mogu voditi Bosnu. Ako se, ipak, napravi pomak oko Sejdić-Finci pitanja, iako ja mislim da velike priče do sada nijesu funkcionisale, moglo bi biti pravo vrijeme da se uključe i Hrvatska i Srbija, da kažu svojim bosanskim kolegama, na jeziku koji razumiju, da moraju prestati s trošenjem vremena, zato što, bez obzira na Evropu, nije u njihovom strateškom interesu da Bosna i dalje zaostaje. Cijenim da oni oklijevaju da to urade, zato što misle da čak ni oni ne mogu natjerati Bosance na neophodne korake, ali isto tako mislim da oni nijesu ni pokušali jer su obje zemlje bile usredsređene na svoje sopstvene probleme i pitanja.

V.Ž.

Dok na Balkanu traje polemika o aflatoksinu u mlijeku,
u EU izbio skandal sa konjskim mesom u proizvodima od govedine

Od rumunskog puta do irske trpeze

Polovinom januara, državna agencija za bezbjednost hrane u Irskoj je pronašla tragove konjske DNK u zamrznutim goveđim hamburgerima u nekoliko tamošnjih supermarketa. Zbog povezanosti dva tržišta, a poučena aferom „ludih krava“ od prije desetak godina, britanska agencija za bezbjednost hrane je odmah reagovala i ispitala više stotina uzoraka različitih proizvođača smrznute hrane. Na opšte iznenađenje, istraživanje je pokazalo da veliki broj polupripremljenih proizvoda od mljevene govedine – od hamburgera do lazanja i pita – sadrži količine konjskog mesa. Od tada, skandal ne prestaje. U narednih nekoliko nedjelja konjetina je pronađena u različitim „goveđim“ proizvodima u 14 od 27 članica Unije, kod gotovo svih većih proizvođača smrznute hrane. Krajem februara je organizovan vanredni sastanak Savjeta ministara poljoprivrede EU, kako bi se isplanirao zajednički odgovor na ovaj problem. Problematični proizvodi se masovno povlače iz prodaje, a više država je pokrenulo istrage kako bi utvrdile izvor lažno obilježenog mesa. Iako niko ne umije precizno da potvrdi koji procenat proizvoda od smrznutog mjesa sadrži mješavinu konjskog, prodaja smrznutih hamburgera u Britaniji, na primjer, opala je za 40% za manje od mjesec dana. Ovako burna reakcija je pomalo iznenađujuća ako se uzme u obzir da proizvodi sa primjesama konjskog

U sjenci skandala

Zanimljivo je da je usred skandala sa konjskim mesom, u kojem su sve evropske institucije insistirale da „potrošači imaju pravo da znaju što kupuju“, odluka EK da dozvoli korišćenje životinjskih proteina u hrani za ribe prošla gotovo potpuno neopaženo. Vlasnici ribnjaka u Evropi sada mogu ponovo da koriste riblju hranu na bazi prerađenih ostataka živine i svinjskog mesa, a EK vjeruje da će ova odluka doprinijeti „održivosti ribarstva“. EU je 1997. zabranila upotrebu prerađenih životinjskih proteina u ishrani stoke, a 2001. i za sve druge životinje, nakon što je utvrđeno da je njihovo korišćenje povezano sa epidemijom bolesti „ludih krava“. U međuvremenu je Komisija zaključila da njihovo ponovno uvođenje ne predstavlja rizik po zdravlje, osim u slučajevima kada se radi o prerađenim proteinima od iste životinjske vrste. „Ova odluka je u potpunosti u skladu sa zaključcima istraživanja koja pokazuju da je mogućnost širenja bolesti među nepreživarima zanemarljiva, ukoliko vrste ne jedu jedna drugu“, navodi se u obrazloženju Komisije

mesa nijesu ni na koji način opasni po zdravlje. Konjsko meso je u legalnoj prodaji u velikom broju članica Unije, naročito Francuskoj, gdje se čak smatra zdravijim od govedine zbog nižeg sadržaja holesterola. EK je potvrdila da je sa povučenim proizvodima sa prehrambene tačke gledišta sve u redu, i da se ne radi o riziku po zdravlje potrošača već o „problem oznake“. „Ne radi se o bezbjednosti hrane. Niko se nije razbolio“, pojasnio je portparol EK **Frédéric Vincent**, i naglasio da je u pitanju klasična prevara. „Neko, negdje u Evropi, je nekomе prodao meso pod lažnom oznakom“, rekao je on. Upravo u tome leži najveći problem.

Skandal sa konjskim mesom je iznenada otkrio koliko su dugi i komplikovani lanci dobavljača u prehrambenoj industriji, i u kojoj mjeri čak ni stroga pravila EU o bezbjednosti hrane ne mogu u potpunosti da zaštite potrošače. Prve velike količine konjetine, od 60% do čak 100%, su pronađene u smrznutim lazanjama švedske kompanije “*Findus*” u britanskim supermarketima, prilikom provjere od strane britanske agencije za bezbjednost hrane. Lazanje pod markom i po receptu firme “*Findus*” zapravo proizvodi francuska kompanija “*Comigel*”, sa postrojenjima u Francuskoj i sjedištem u Luksemburgu. “*Comigel*” je meso kupio od druge francuske kompanije, a ova od holandskog preprodavca za čije potrebe meso iz klanica otkupljuje treća firma sa Kipra. Samo meso je najvjerovatnije poteklo iz neke od klanica u Rumuniji, ali niko ne zna na kojem je stupnju prodaje i otkupa konjetina postala govedina. Afera je ponovo rasplamsala i raspravu o oznakama porijekla hrane u EU, pa je na posljednjem sastanku ministara nekoliko članica zatražilo uvođenje novih pravila za obilježavanje porijekla proizvoda. Nadaleko je poznato da EU ima veoma rigorozna pravila o obilježavanju hrane i karakteristikama proizvoda koji se smiju prodavati pod određenim oznakama. Iznanadujuće je, međutim, da ta pravila ne uključuju i oznaku porijekla, osim za veoma mali broj proizvoda. Tako maslinovo ulje, riba (osim u konzervi i polupripremljena) vino, svježe voće

i povrće, med i jaja moraju uvijek imati oznaku na kojoj piše iz koje zemlje potiču. Govedina i piletina moraju imati oznaku porijekla samo ako dolaze iz neke zemlje izvan EU, dok za druge proizvode obilježavanje nije obavezno. Zagovornici detaljnije regulative tvrde da bi insistiranje na oznakama porijekla za veći broj proizvoda natjeralo prerađivače da obrate više pažnje na to odakle hrana dolazi i kako stiže do njih. U slučajevima poput ovog, međutim, nije sasvim sigurno koliko bi jasnije obilježavanje pomoglo kupcima – kod prerađenih proizvoda oznake poput “made in” ne znače puno, jer nije jasno da li se odnose na porijeklo sastojaka ili na mjesto prerade. Ostaje još pitanje – zašto uopšte konjetina? Nekada je konjsko meso bilo jeftiniji izbor za radničke klase: konji koji više nijesu bili upotrebljivi za rad bi postajali hrana. No, otkako je konj postao prava rijetkost u evropskim domaćinstvima, gotovo da je nestao i sa trpeze, pa se danas konjetina smatra izvjesnim delikatesom i nije nužno jeftinija od govedeg mesa. Sva je prilika da je ovogodišnji skandal samo jednokratna epizoda izazvana neobičnim novim zakonom u Rumuniji koji zabranjuje konjskim kolima da voze po međugradskim putevima zbog velikog broja saobraćajnih nezgoda. Novi zakon je natjerao mnoge da svoje konje prodaju klanicama, ali pošto je Rumunija je vjerovatno posljednja zemlja u EU čiji dio ruralnog stanovništva još koristi konje za zapregu i vuču, nije vjerovatno da će se ovaj slučaj ponoviti.

Kupci u Evropi razmaženi

EK je još 2008. ukinula uredbu o obliku i veličini povrća zbog koje je često ismijavana kao nerazumna birokratska mašina. U uredbi je zaista stajalo da “abnormalno krive” banane i krastavci sa zakrivljenjem od više od 1cm na svakih 10 cm ne smiju biti prodavani kao proizvodi prve klase, pa je “ružno povrće” često završavalo na otpadu. Komisija je povukla ovo uredbu prije pet godina u želji da smanji bacanje hrane u situaciji kada je rast cijena na međunarodnim tržištima doveo do porasta gladi u siromašnim zemljama. Uprkos tome, evropski supermarketi se i dalje vode pomalo nerazumnim estetskim kriterijumima pri otkupu hrane, pa povrće i voće neodgovarajućeg oblika ili veličine često završi na đubrištu ili kao hrana za stoku. Zato su UN nedavno u Keniji organizovale gozbu za vladine i strane zvaničnike koja se sastojala isključivo od odbačenih proizvoda, kako bi pokazale do koje mjere su evropski kupci razmaženi, i upozorile na kontrast između situacije u siromašnim zemljama poput Kenije i razbacivanja hranom u Evropi.

Što piše u Izvještaju o skriningu za poglavlja 23 – Pravosuđe i osnovna prava

Zakoni kontradiktorni i često se ne primjenjuju

Evropska unija smatra da bi Crna Gora mogla otvoriti poglavlje 23, ali tek pošto usvoji detaljan akcioni plan, ili više njih, u kojem će zacrtati jasan vremenski okvir i odrediti odgovarajuće resurse za unaprijeđenje nezavisnosti, odgovornosti i profesionalnosti pravosuđa, uvođenje preventivnih i represivnih mjera za borbu protiv korupcije i efektivniju zaštitu prava osjetljivih grupa poput žena, djece i manjina. To su zaključci detaljnog pregleda usklađenosti zakonodavstva Crne Gore sa evropskim pravilima u oblasti *Pravosuđa i osnovnih prava*, u kojima se, takođe, ističe da ovi akcioni planovi moraju biti razvijeni kroz potpuno transparentan proces konsultacija sa svim zainteresovanim stranama, kako bi se osigurala puna podrška za njihovo sprovođenje. Iako Crna Gora već neko vrijeme preduzima korake ka harmonizaciji pravnog okvira u ovim oblastima sa evropskim standardima, te su mjere često polovične, kontradiktorne, ili se jednostavno ne primjenjuju u praksi, navodi se u skriningu za poglavlje 23. Tako EK primjećuje da svi naponi da se usvoje posebni pravni akti kojima bi se osigurala veća nezavisnost pravosuđa nemaju mnogo efekta bez odgovarajućih izmjena Ustava, i naglašava da je pravosuđe u Crnoj Gori i dalje pod značajnim uticajem politike. Od Crne Gore se očekuje da izmijeni najviši pravni akt u ovoj oblasti, u skladu sa preporukama Venecijanske komisije. Konkretno, najmanje polovina članova u Sudskom i Tužilačkom savjetu mora biti iz redova pravosuđa, i birana od strane predstavnika pravosuđa, bez učešća Skupštine. Dalje, Skupština ne smije postavljati i razrješavati tužioce, a razlozi za razrješenje sudija i tužioca moraju biti jasno navedeni u Ustavu. Osim političkog uticaja na najviše pravosudne institucije, EK traži i uvođenje transparentnih procedura zapošljavanja u pravosuđu, koje bi uključivale jedinstveni nacionalni sistem prijave, anonimno testiranje svih prijavljenih i obaveznu obuku prije stupanja na dužnost. Uz to, od Crne Gore se traži da uvede redovno ocjenjivanje rada sudija i tužioca. Politički uticaj nije, međutim, jedini problem crnogorskog pravosuđa. EK cijeni i da postojeći sistem ne garantuje u dovoljnoj mjeri nepristrasnost sudova, i preporučuje uvođenje elektronskog sistema raspodjele predmeta i izmjenu pravila o procjeni postojanja konflikta interesa koji bi uključivao efikasniju provjeru imovinskih listova sudija i tužioca. Potrebne su i dodatne reforme za unaprijeđenje efikasnosti, profesionalnosti i kompetentnosti sudova. Iako Crna Gora ima veći broj sudija, sudova i

Akcioni planovi moraju biti razvijeni kroz potpuno transparentan proces konsultacija sa svim zainteresovanim stranama, kako bi se osigurala puna podrška za njihovo sprovođenje.

administrativnog sudskog osoblja po glavi stanovnika nego ijedna članica EU, Komisija naglašava da ne postoje adekvatni podaci o efikasnosti pojedinačnih sudova, dužini suđenja i korišćenju ljudskih i finansijskih resursa. Zato će kao preduslov za otvaranje ovog poglavlja Crna Gora morati da predstavi plan kako da razvije sistem prikupljanja podataka o radu sudova, ali i da smanji broj sudova i unaprijedi njihovu efikasnost, posebno u pogledu smanjivanja broja zaostalih predmeta. Druga oblast u kojoj je neophodno donošenje detaljnog akcionog plana za uklanjanje najkrupnijih nedostataka, prije no što je moguće započeti pregovore, je antikorupcijska politika. Studija rizika sprovedena od strane crnogorske Vlade polovinom 2011. je pokazala da je rizik od korupcije naročito prisutan u lokalnim samoupravama, prostornom planiranju, javnim nabavkama, kod privatizacije javnih preduzeća i u obrazovanju i zdravstvu, ali i u sistemu

EK preporučuje uvođenje elektronskog sistema raspodjele predmeta i izmjenu pravila o procjeni postojanja konflikta interesa, koji bi uključivao efikasniju provjeru imovinskih listova sudija i tužioca.

naplate poreza, carini, pravosuđu i policiji. Sa druge strane, EK upozorava da pravni okvir i dalje sadrži određene nedostatke, dok je najveći problem u raštrkanim institucijama koje bi trebale da budu odgovorne za suzbijanje korupcije. Komisija zato preporučuje jačanje Uprave za antikorupcijsku inicijativu, kao i Komisije za sprječavanje konflikta interesa, posebno u pogledu kapaciteta za detaljnu provjeru posjedovnih listova državnih službenika, i uvođenje dodatnih mjera za sprječavanje konflikta interesa. Od Crne Gore se, takođe, očekuje da unaprijedi sistem finansiranja političkih partija, kako bi osigurala transparentno izvještavanje o donacijama. Neophodno je jačati i kapacitete Državne revizorske komisije i Državne izborne komisije za nadzor finansiranja političkih partija, ali i utvrditi jasnu podjelu odgovornosti i principe saradnje između ove dvije institucije. Komisija nalazi i da se

pravila o slobodnom pristupu informacijama, između ostalog i onih od ekonomskog značaja ne sprovode dosljedno, i smatra da je neophodna jasnija formulacija javnog interesa na osnovu kojeg je moguće odbiti zahtjeve za pristup informacijama. U preporukama se traži i dalji razvoj kontrole sistema javnih nabavki, antikorupcijskih mjera na nivou lokalnih samouprava, i posebni akcioni planovi za sve rizične oblasti identifikovane u Vladinoj studiji iz 2011. Komisija smatra neophodnim jačanje uloge Skupštine u borbi protiv korupcije kroz jačanje parlamentarnog nadzora izvršne vlasti, kao i uključenje nevladinih organizacija u borbu protiv korupcije. Osim ovih „preventivnih“ mjera, u zaključcima detaljnog pregleda usklađenosti u oblasti pravosuđa i osnovnih prava navedene su i preporuke za jačanje instrumenata za suzbijanje korupcije. Među njima se ističe izdvajanje adekvatnih resursa za sve istražne i pravosudne organe koji učestvuju u borbi protiv korupcije, i izdizanje korupcije na nivo prioriteta. Ostatak preporuka u ovoj oblasti se odnosi na uklanjanje nedostataka za koje Komisija smatra da umanjuju sposobnost pravosuđa da se izbori sa korupcijom, poput nedovoljne obuke, nedostatka kvalifikovanog kadra, neadekvatnog pristupa potrebnim informacijama od strane tužilaštva i specijalnog istražnog tima, i slabe saradnje i razmjene informacija između institucija odgovornih za borbu protiv korupcije. Od Crne Gore se traži i da unaprijedi sistem zamrzavanja i konfiskacije

Najveći problem, kada je riječ o antikorupcijskoj politici, je u raštrkanim institucijama koje bi trebale da budu odgovorne za suzbijanje korupcije.

nelegalno stečene imovine i pruži adekvatniju zaštitu u praksi osobama koje prijave korupciju. Posljednji set preporuka se odnosi na zakonodavni i institucionalni okvir zaštite osnovnih prava, pri čemu Komisija posebno ističe relativno slabe kompetencije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Preporučuje se uvođenje efektivnog pravnog lijeka za povrede ljudskih prava, i naglašava neophodnost pune primjene preporuka Evropskog komiteta za sprječavanje torture i nehumanog ili ponižavajućeg tretmana i kažnjavanja. Od Crne Gore se traži da unaprijedi uslove života u zatvorima, smanji broj zatvorenika i razmotri mogućnosti uvođenja alternativnih i uslovnih kazni. Još jedno problematično pitanje u oblasti ljudskih prava i sloboda je nedovoljna zaštita novinara od prijetnji i nasilja, pri čemu EK upozorava da je najbolji lijek efikasna istraga i stroge kazne za već počinjene prekršaje koje bi služile kao opomena drugima. Komisija, takođe, preporučuje

EK nalazi da se pravila o slobodnom pristupu informacijama, između ostalog i onih od ekonomskog značaja, ne sprovode dosljedno i smatra da je neophodna jasnija formulacija javnog interesa na osnovu kojeg je moguće odbiti zahtjeve za pristup informacijama.

dotatne izmjene pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu slobode medija. U zaključcima se podsjeća i da su nedavne izmjene zakona o elektronskim medijima ugrozile nezavisnost regulatora za audiovizuelni sektor, uvođenjem pravila da operativne i finansijske planove Agencije za elektronske medije mora da odobri Skupština. Zato se u preporukama traži da Crna Gora preduzme dodatne korake kako bi ojačala nezavisnost Agencije za elektronske medije, kao i od javnog servisa koji „još nije postigao pun stepen profesionalizma i nezavisnosti“. Iako je Crna Gora usvojila detaljan zakonski okvir i ratifikovala međunarodne konvencije koje promovisu zaštitu prava osjetljivih grupa i zabranu diskriminacije, u praksi je njihov položaj i dalje ugrožen. „Preduzeti konkretne korake kako bi se osiguralo sprovođenje principa nediskriminacije i rodne ravnopravnosti, između ostalog i kroz jačanje nadzornih tijela i efikasniju reakciju organa policije na potencijalne povrede ovih prava, kao i kroz kampanje podizanja svijesti i mjere podrške, posebno u pogledu zapošljavanja žena i njihovog predstavljanja u javnosti. Posebnu pažnju treba obratiti na prestanak diskriminacije prema LGBT zajednici“, navodi se u izvještaju. Slične primjedbe i preporuke se odnose na položaj osoba sa invaliditetom, djece i manjina, koje nemaju uvijek mogućnost, znanje ili sredstva da zahtijevaju zakonom garantovana prava. Kao konkretnu mjeru za poboljšanje njihovog položaja EK od Crne Gore traži da obezbijedi odgovarajuće resurse kako bi se unaprijedila efikasnost sistema besplatne pravne pomoći. Komisija je posebno zabrinuta za položaj RAE populacije (Roma, Aškalije i Egipćani). Uprkos postojećim akcionim planovima za uključivanje u obrazovanje i programe zapošljavanja, veliki broj RAE osoba, posebno ženskog pola, prerano napušta školu, dok je stopa nezapošljenosti veoma visoka. Diskriminacija je i dalje veoma raširena, kako u pogledu zapošljavanja tako i u pogledu pristupa socijalnoj pomoći i zdravstvenoj njezi. Od crnogorskih vlasti se traži da pokažu veći stepen političke volje u pravcu inkluzije Roma, i obezbijede adekvatna sredstva za unaprijeđenje njihovog položaja, uključujući jednaka ekonomska i socijalna prava. V.Ž.

Poglavljje 2: Sloboda kretanja radnika

Nemanja Tepavčević

Po završetku pregovora i pristupanjem Crne Gore Uniji, crnogorski radnici/e imaju pravo da se zaposle na cijeloj teritoriji EU. Njihove porodice imaju mogućnost da borave sa njima, a uživaju prava na socijalnu sigurnost koja se tiče zdravstvenog osiguranja, penzionog osiguranja, nadoknada za slučaj nezapošljenosti i porodičnih davanja. Ova prava će se ostvarivati bez obzira na to da li je radnik/ca samovoljno odlučio/la da radi u nekoj drugoj članici EU ili je to uradio/la zbog zahtjeva poslodavca. Zapošljavanje crnogorskih radnika/ca na teritoriji EU vršiće se bez posebnih dozvola, osim u onim državama članicama koje se odluče da zadrže privremena ograničenja u vremenskom trajanju od dvije do najviše sedam godina. U tom slučaju, i Crna Gora će imati pravo da primjeni isti tretman prema radnicima tih zemalja koji budu tražili zapošljenje na njejoj teritoriji. Sloboda kretanja radnika/ca dozvolice crnogorskim građanima i građankama da svoje znanje i vještine iskoriste na, za njih, optimalan način, tražeći zapošljenje gdje im to najviše odgovara unutar EU.

Slobodno prekogranično kretanje unutar EU, jedno je od najvažnijih prava svakog evropskog građanina i građanke. Budući da je EU prvobitno uspostavljena radi stvaranja jedinstvenog ekonomskog prostora, da bi tržište rada glatko funkcionisalo, puna mobilnost radne snage je od samog osnivanja Unije bila jedan od osnovnih ciljeva. Evropska pravna tekovina u ovom poglavlju omogućava državljanima bilo koje zemlje članice da se slobodno kreću, borave i rade na teritoriji drugih zemalja članica, bez straha od diskriminacije na osnovu državljanstva ili bilo koje druge pripadnosti.

Zbog osjetljivosti prirode rada, javni sektor, odnosno državni organi, izuzeti su odredaba iz ovog poglavlja.

Ovim poglavljem se reguliše i pravo na prebivalište na teritoriji cijele EU, kao i sva prava koja proizilaze iz principa slobodnog kretanja radnika čime se garantuju jednaki radni uslovi, jednak tretman po pitanju poreskih obaveza, te uživanje socijalne sigurnosti na jednakim osnovama bez obzira na državljanstvo. Zakonodavstvo u ovoj oblasti, takođe, omogućava ostvarenje prava na penziju zapošljenih unutar EU, te definiše način na koji se kreću i borave članovi porodice zapošlenog. Važno je napomenuti da zbog različitih sistema socijalnih davanja i zdravstvene zaštite u državama članicama, ova pitanja se rješavaju kroz saradnju nacionalnih administrativnih institucija, a ne kroz neposrednu primjenu jedinstvenih EU normi. Tako, na primjer, na polju zdravstvenog osiguranja, svi građani i građanke EU posjeduju evropsku zdravstvenu knjižicu na osnovu koje ostvaruju svoja prava kada putuju, rade ili borave u drugim članicama na način što njihova zemlja porijekla direktno vrši prenos sredstava zemlji domaćinu za zdravstvene usluge pružene njenom državljaninu tokom njegovog rada ili boravka u toj zemlji.

Izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju stranaca, u Crnoj Gori su pojednostavljene procedure za izdavanje radnih dozvola i time olakšan pristup crnogorskom tržištu rada za državljane EU. Nakon što je potpisala i ratifikovala sporazume o saradnji u oblasti sistema socijalne sigurnosti sa Austrijom, Belgijom, Makedonijom i Švajcarskom, Crna Gora je olakšala kretanje svoje i radne snage ovih zemalja, dok su u planu sporazumi sa drugim zemljama regiona i EU. Ipak, stepen saradnje Crne Gore i članica EU u pogledu sistema socijalne sigurnosti još uvijek je na niskom nivou. Modernizacija zdravstvene zaštite je u toku tako da u Crnoj Gori još uvijek

ne postoji elektronska zdravstvena knjižica čijim uvođenjem bi se olakšalo umrežavanje sa članicama EU po pitanju prenosa naknada za zdravstvene troškove nastale tokom rada i boravka u tim zemljama.

Osnovne odredbe iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) koje se odnose na ovu oblast tiču se eliminisanja diskriminacije radnika koji su državljani Crne Gore, a koji su uredno zaposljeni na teritoriji EU, odnosno radnika koji su državljani EU, a legalno rade u Crnoj Gori. Pored obaveze poštovanja postojećih sporazuma o koordiniranju sistema socijalne sigurnosti sa nekoliko država članica EU, predviđeno je sklapanje novih s ciljem stvaranja što pogodnijih uslova za zapošljavanje. Još uvijek se čeka na ratifikovanje sporazuma sa Slovenijom, a pregovori su u toku sa Bosnom i Hercegovinom, Bugarskom, Francuskom, Grčkom, Hrvatskom, Slovačkom, Turskom i Ukrajinom.

Rasprostranjeno je uvjerenje da mobilizacija radnika zahtijeva komplikovanu zakonsku proceduru, što nije u potpunosti tačno. Ovo poglavlje reguliše i pravo na prebivalište na teritoriji cijele EU, kao i sva druga prava koja proizilaze iz principa slobodnog kretanja radnika. Time će crnogorski građani i građanke imati jednake radne uslove, poreze i socijalnu sigurnost kao svaki građanin i građanka EU, odnosno moći će se slobodno zaposliti u svim zemljama Evropske unije, bez posebnih radnih dozvola i odobrenja. No, zemlje EU mogu odlučiti da upotrijebe svoje pravo i zadrže izvjesna ograničenja, odnosno da primijene restriktivne mjere i da u skladu sa svojim nacionalnim pravima spriječe ulazak radnika/ca i to u periodu od dvije, pet ili sedam godina. To isto pravo ima i nova članica.

Da bi se teren u potpunosti pripremio za nesmetano kretanje radne snage, rješenja iz SSP-a zahtjevaju koordiniranje sistema socijalne sigurnosti između Crne Gore i država članica EU kako bi se uskladila prava na prenos penzionih davanja, nadoknade vezane za eventualne povrede na poslu, kao i prava na zdravstvenu zaštitu. Savjet za stabilizaciju i pridruživanje, zajedničko tijelo Crne Gore i EU, nadležno je za sprovođenje pomenutih odredbi kako bi se omogućio obostrani prenos tih prava u onom obimu koji je utvrđen u Crnoj Gori, odnosno u državi članici EU u kojoj se nalaze uredno registrovani radnici.

Najranjivija tačka Crne Gore u oblasti slobode kretanja radnika je nedostatak administrativnih kapaciteta za djelotvorno umrežavanje Crne Gore sa jedinstvenim tržištem EU. Usklađenost crnogorskih zakona sa evropskom pravnom tekovinom je i dalje na niskom nivou, te se u predstojećem periodu moraju vršiti

izmjene problematičnih zakonskih rješenja, i što je najvažnije, treba osigurati dovoljan broj kvalitetnog kadra sposobnog za primjenu relevantnih zakona.

Iako su u ovom trenutku pojednostavljene procedure za zapošljavanje kroz lakši pristup radnim dozvolama, od dana pristupanja EU, državljani EU neće smjeti da podliježu potrebama za izdavanjem bilo kakvih odobrenja za rad na teritoriji Crne Gore.

Jedna od konkretnih mjera, koje Crna Gora treba preduzeti da bi olakšala slobodno kretanje radne snage, je i povezivanje Zavoda za zapošljavanje (ZZZCG) sa Evropskom službom za zapošljavanje (EURES), što u ovom trenutku ostaje samo u planu, dok konkretne akcije izostaju. Umrežavanjem ZZZCG sa

EURES-om, informacije o mogućnostima zapošljavanja, te o uslovima za rad i boravak u različitim državama EU bile bi lakše dostupne crnogorskim radnicima.

Da bi radna snaga iz Crne Gore bila konkurentna na evropskom tržištu, Crna Gora mora kontinuirano raditi na poboljšanju svog obrazovnog sistema, pružajući građanima i građankama mogućnost da stiču neophodne vještine koje će odgovarati mijenjajućim potrebama tržišta rada. Kroz saradnju sa državama članicama i upotrebom fondova EU, Crna Gora može postepeno ostvariti taj cilj čime bi se radne sposobnosti crnogorskih radnika prilagodile izazovima novih tržišta, a time se i osigurala veća stopa zapošljenosti naših građana i građanki.

Takođe, neophodno je da Crna Gora preduzme odgovarajuće mjere u vezi sa izradom Evropske knjižice zdravstvenog osiguranja koja će građanima i građankama omogućavati pravo na zdravstvenu zaštitu tokom boravka na teritoriji članica EU.

Izvor: publikacija "Evropa u mom gradu – o čemu pregovaramo i što nam pregovori sa EU donose?", objavljena u okviru projekta Evropa u mom gradu, koji je Centar za građansko obrazovanje (CGO) sprovodio tokom 2011. i 2012, u saradnji sa Centrom za monitoring (CEMI) iz Podgorice i Građanskim inicijativama (GI) iz Beograda, a uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

EU info BUS sa Cetinja krenuo na svoj put kroz Crnu Goru

Dana 14. februara 2013, na Dvorskom trgu na Cetinju zvanično je počeo projekat „EU info bus – na putu ka Evropskoj uniji“, koji realizuje Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa Friedrich Ebert fondacijom i NVO Natura, uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. Projekat se sprovodi u okviru komunikacione strategije Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a ima za cilj jačanje kapaciteta i uloge lokalnih zajednica i organizacija civilnog društva u Crnoj Gori, radi uspostavljanja dugotrajnijeg i efikasnijeg doprinosa procesu EU integracija, sa fokusom na 6 opština centralnog dijela Crne Gore (Podgorica, Nikšić, Danilograd, Cetinje, Kolašin i Mojkovac). Na Dvorskom trgu su bili postavljeni štandovi, na kojima su zainteresovani građani i građanke, u periodu od 12h00 do 15h00, bili u prilici da dobiju sve informacije vezane za proces evropskih integracija. Organizovan je i muzički program, a mladi posjetioci učestvovali su u nagradnim igrama i kvizu. Događaj je svečano otvorio šef Delegacije EU u Crnoj Gori, ambasador Mitja Drobnič, dok su brojne posjetioce ove manifestacije pozdravili i gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović i izvršna direktorka CGO-a Daliborka Uljarević. Uoči događaja, upriličen je i susret gradonačelnika Prijestonice i tima njegovih saradnika sa šefom Delegacije EU u Crnoj Gori, ambasadorom SR Njemačke u Crnoj Gori Piusom Fišerom, generalnom direktorkom za evropske integracije u Ministarstvu vanjskih

poslova i evropskih integracija (MVPEI) Snežanom Radović i izvršnom direktorkom CGO-a. Tom prilikom, bilo je više riječi o aktivnosti Prijestonice i o njenim kapacitetima da koristi fondove EU. Takođe, istog dana, a u saradnji sa Prijesticom Cetinje, održana je panel diskusija „Uloga i značaj lokalnih zajednica u procesu evropskih integracija“, u plenarnoj sali Skupštine Prijestonice. Tokom dvočasovnog skupa, brojnim posjetiocima obratili su se gradonačelnik Prijestonice Cetinje Aleksandar Bogdanović, šef Delegacije EU u Crnoj Gori Mitja Drobnič, ambasador SR Njemačke u Crnoj Gori Pius Fišer, generalna direktorka za evropske integracije MVPEI Snežana Radović i izvršna direktorka CGO-a Daliborka Uljarević. Panel diskusija je izazvala veliko interesovanje građana i građanki Cetinja, te je više od stotinu

predstavnik lokalnih privrednika, predsjednika i članova mjesenih zajednica, odbornika, radnika, studenata, lokalne uprave, itd. prisustvovalo skupu. Panel diskusija bila je značajna prilika da svi zainteresovani učesnici u direktnom razgovoru sa panelistima dobiju odgovore na pitanja koja cijene značajnim za svoj svakodnevni život, a koja su u vezi sa procesom evropskih integracija. EU info bus put nastavlja 20. marta 2013, kada će posjetiti opštinu Danilovgrad.

Koliko je uloženo u borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i da li su rezultati vidljivi

Slabašno, iako je za pet godina uloženo najmanje 36,5 miliona

U crnogorske institucije koje se direktno bore protiv korupcije i organizovanog kriminala u posljednjih pet godina, od 2007. do 2012, uloženo je oko 36,5 miliona eura samo iz Budžeta Crne Gore i nacionalnog IPA fonda Evropske unije. Ova cifra je daleko veća kad joj se dodaju sredstva iz regionalnih fondova EU, kao i pojedinačnih država članica, SAD, itd. No, mjerljivi rezultati na ovom polju izostaju, a to dovodi u pitanje i proklamovanu političku volju vladajućih struktura da se uhvate u koštac sa ovim ozbiljnim društvenim izazovom.

To je pokazalo istraživanje Centra za građansko obrazovanje (CGO) „Koliko je uloženo u borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala u Crnoj Gori i da li su rezultati u tom smjeru vidljivi?“ Istraživanje je sprovedeno od 15. januara do 6. februara, a u okviru potprograma *Odgovornost i transparentnost vlasti*, sa ciljem da doprinese podizanju svijesti javnosti o odgovornom trošenju novca iz Budžeta Crne Gore i fondova Evropske unije, kao jednom od ključnih problema Crne Gore na putu ka EU i na (ne)vidljive rezultate u tom pravcu. CGO je analizirao sredstva koja su za projektne aktivnosti u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala uložena u Crnu Goru, u periodu od 2007. do 2012, i to kroz finansijsku pomoć dobijenu kroz Instrument pristupne pomoći, kao i direktna izdvajanja iz Budžeta Crne Gore u ključne organe nadležne za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Konkretno, obuhvaćeno je 10 organa, čiji predstavnici učestvuju u radu Nacionalne komisije za sprovođenje strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i sama Nacionalna komisija, ali i Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, na koje je CGO bio upućen u toku samog istraživanja, kao organa koji ima presjek raspodjela iz EU fondova.

Ministarstvo pravde je za realizaciju programa i projekata koji se odnose na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, za pet godina, iz nacionalnog IPA fonda EU dobilo 3 938 702,76 eura, dok je iz Budžeta Crne Gore za realizaciju istih projekata izdvojeno 45 000 eura, što ukupno iznosi 3 983 702,76 eura.

U Upravu policije i Ministarstvo unutrašnjih poslova uloženo je ukupno 29 207 702,57 eura, iz ova dva izvora. Uprava za antikorupcijsku inicijativu je za realizaciju programa i projekata koji se odnose na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, u istom periodu, dobila 1 900 000,00 eura iz EU, dok je iz Budžeta Crne Gore izdvojeno 37 000,00 eura.

Od strane Odbora za ekonomiju, finansije i budžet i Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu Skupštine Crne Gore CGO je obaviješten da Skupština nije u posjedu traženih informacija, odnosno da ovi odbori nemaju posebna sredstva za te svrhe. Vrhovni sud nema programe i projekte koji su finansirani iz fondova EU u pomenutom periodu, a CGO-u nije dostavljena informacija o visini sredstava izdvojenih iz Budžeta Crne Gore. U studijske

posjete, seminare i edukacije tužioca i njihovih zamjenika Vrhovnog državnog tužilaštva je uloženo 4 293, 60 eura iz Budžeta Crne Gore, dok je VDT povremeno bilo učesnik programa drugih organa u ovoj oblasti koji su bili finansirani od strane EU. Uprava za spriječavanje pranja novca i finansiranje terorizma je za realizaciju programa i projekta za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, od 2007. do 2012, dobila 1 450 000,00 eura, i to sve iz EU fondova. Ministarstvo finansija nije nikada odgovorilo na pitanje koliko je novca iz Budžeta Crne Gore ili EU fondova opredijeljeno za finansiranje aktivnosti ovog Ministarstva u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, a uvidom u dopise drugih organa CGO je utvrdio

da je ovo Ministarstvo bilo nosilac makar jednog projekta.

“Nedostatak političke volje i neadekvatna primjena potrebnih mjera, posljedica su u najvećoj mjeri nedostatka administrativnih kapaciteta nadležnih institucija. Upravo disproporcija između uložениh sredstava i vidljivih rezultata posljedica je mnogih faktora, a posebno nedostatka političke volje. Takođe, neke od ključnih antikorupcijskih institucija se percipiraju u javnosti kao vrlo koruptivne, a istovremeno je veliko povjerenje u NVO i medije kao borce protiv korupcije i organizovanog kriminala, koji suštinski nemaju zakonske pretpostavke da bi ove probleme izvodili do kraja“, navodi se u istraživanjima CGO.

Autori istraživanja zaključuju: “Za očekivati je bilo da poslije toliko uložениh sredstava te institucije dostignu nivo i sposobnost da proizvedu mnogo konkretnije rezultate u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. Ovo izaziva zabrinutost i u dijelu proklamovane političke volje vladajućih struktura da punu pažnju posvete rješavanju jedne od ključnih prepreka na putu Crne Gore ka EU, a sljedstveno tome sužava prostor za optimizam u dugo najavljivanim, sa crnogorske strane, i podjednako dugo očekivanim, sa evropske strane, mjerljivim rezultatima u ovoj oblasti. Osim nepostojanja jasne i funkcionalne koordinacije, učinkovitosti brojnih programa i zapitanosti ko je kroz njih prolazio kada mnogi službenici koji su direktno zaduženi za ova pitanja u svojim upravama i ministarstvima nijesu imali prilike da izgrađuju svoje kapacitete kroz višegodišnje i milionski u eurima vrijedne projekte te vrste, postavlja se i pitanje vidljivih rezultata“.

S.P.

Poštovanje ljudskih prava pacijenata smještenih u psihijatrijskim ustanovama

Akcija za ljudska prava (HRA), u saradnji sa Centrom za antidiskriminaciju „EKVIISTA“, Centrom za građansko obrazovanje (CGO) i Sigurnom ženskom kućom, u okviru projekta „Monitoring poštovanja ljudskih prava u ustanovama zatvorenog tipa u Crnoj Gori“ organizovala je 18.02.2013. okrugli sto na temu: „Završni izvještaj o poštovanju ljudskih prava pacijenata smještenih u psihijatrijskim ustanovama“. Projekat finansiraju Evropska unija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ambasada SR Njemačke u Crnoj Gori.

Na okruglom stolu predstavljene su završne ocjene o poštovanju ljudskih prava pacijenata smještenih u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru, psihijatrijskom odjeljenju u Nikšiću i psihijatrijskoj klinici u Podgorici, koji je izradio monitoring tim nevladinih organizacija koje učestvuju u projektu. Izvještaj se sastoji od pregleda ispunjenosti 61 preporuke koje je monitoring tim dao u prvom izvještaju od 30. 11. 2011. Zaključeno je da je stanje u psihijatrijskim ustanovama bolje nego prije dvije godine, ali da ipak ima propusta, pa te ustanove i dalje imaju problem sa brojem medicinskog osoblja, ali i sa neodgovarajućim tretmanom pojedinih pacijenata.

Izvještaj su predstavili **Mirjana Radović** iz HRA i **Danilo Ajković** iz CGO-a, a učesnici su bili pomoćnici ministara pravde, zdravlja, rada i socijalnog staranja, te institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, kao i predstavnici NVO sektora.

Strateško planiranje za oblast građanskog obrazovanja

U okviru regionalnog programa *Obrazovanje za ljudska prava i aktivno građanstvo na zapadnom Balkanu* realizuju se različite aktivnosti na polju edukacije i zagovaranja za poboljšanje građanskog vaspitanja i obrazovanja u ovim zemljama, a sa ciljem poboljšanja institucionalnog pristupa obrazovanju i vaspitanju za ljudska prava i aktivno građanstvo. Jedna od tih aktivnosti bilo je i strateško planiranje održano u Centru za građansko obrazovanje (CGO) od 15 do 17. 02.2013.

Tokom tri radna dana predstavnici CGO-a formulisali su skraćeni strateški plan, koji obuhvata operativne ciljeve, akcione planove i konkretne mjere koje će biti smjernica budućeg djelovanja organizacije u oblasti građanskog obrazovanja. Na strateškom planiranju koje je vodila Aleksandra Letić, regionalna koordinatorka ovog programa učestvovali su **Petar Đukanović**, koordinator programa, **Tamara Milaš**, saradnica na projektima, **Svetlana Pešić**, asistentkinja na projektima, **Miloš Knežević**, koordinator omladinske grupe CGO-a i **Mirha Tahirović**, članica omladinske grupe CGO-a.

Stažiranje u Crnoj Gori

Predavanje na temu „*Interšip u Crnoj Gori, prilike za studente i mlade ljude da nauče i upoznaju svijet rada*“ održano je 14. 02.2013. u Podgorici, u svečanoj sali Rektorata Univerziteta Crne Gore, a u organizaciji Univerzitetskog centra za razvoj karijere.

O ovoj temi, ali i ličnim iskustvima govorile su **Jelena Miljanić** iz Uprave za mlade i sport, **Ivana Drakić** iz Centra za demokratsku tranziciju (CDT) i **Mirela Rebronja** iz Centra za građansko obrazovanje (CGO). Tokom dvočasovnog predavanja bilo je riječi o tome šta je tačno stažiranje, šta studenti dobijaju takvim iskustvom i koliko je sticanje radne prakse tokom studiranja značajno za izgradnju karijere i profesionalno usavršavanje. U svojim obraćanjima govornice su dale poseban osvrt na mogućnosti dolaženja do staža u Crnoj Gori, i iskustva organizacija i institucija iz kojih dolaze. Nakon uvodnih izlaganja otvorena je diskusija tokom koje su studenti imali priliku da postave pitanja i dodatno se informišu.

Koliko i kome poreski obveznici plaćaju reklamiranje?

Centar za građansko obrazovanje (CGO) je 22. 02. 2013. organizovao konferenciju za medije na kojoj su predstavljeni nalazi istraživanja o troškovima vladinih institucija i Skupštine Crne Gore za reklamiranje i vezane usluge medijima i drugim preduzećima tokom 2012.

Projekat „Koliko i kome poreski obveznici u Crnoj Gori plaćaju reklamiranje?“, je osmišljen u okviru potprograma Centra za građansko obrazovanje (CGO) *Mediji i demokratija* sa ciljem da doprinese podizanju svijesti o odgovornom trošenju novca iz Budžeta Crne Gore. Specifični cilj projekta je i ukazivanje na odnose koje vladine institucije i Skupština Crne Gore imaju prema medijima u Crnoj Gori kroz davanja prema istima na osnovu ugovorenih usluga. U tom pravcu, Centar za građansko obrazovanje (CGO) je od 11. 01. do 19. 02. 2013, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, prikupio podatke koji se

odnose na spisak svih medija, agencija za odnose sa javnošću, agencija za istraživanje javnog mnjenja i produkcijskih kuća koje su Vlada Crne Gore i njeni organi, kao i Skupština Crne angažovali u toku 2012. na osnovu usluga po ugovoru, specijaliziranih usluga ili im po drugim osnovama uplatili novčana sredstva. Takođe, obrada podataka je obuhvatila iznose koji su navedenim subjektima uplaćeni od strane Vlade Crne Gore i Skupštine Crne Gore u 2012. i tip usluge koje ti iznosi pokrivaju.

Istraživanje je pokazalo da analizirane institucije jesu postale štedljivije, ali da i dalje nemaju jednak odnos prema svim medijima, te da su kriterijumi prema medijima u kojima se javne institucije reklamiraju nedovoljno jasni i nekonzistentni, posebno uzimajući u obzir istraživanja javnog mnjenja o povjerenju građana i građanki u medijske kuće, procjene čitanosti i gledanosti medija, kao i cjenovnike medija. Istraživanje je predstavio **Damir Nikočević**, saradnik na programima u CGO-u.

Socijalna dimenzija visokog obrazovanja u Crnoj Gori

Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore organizovalo je 4.02.2013. okrugli sto „Socijalna dimenzija visokog obrazovanja u Crnoj Gori“.

Visoko obrazovanje u Crnoj Gori temelji se na principima Bolonjske deklaracije, koja je kreirana da stvori prostor evropske mobilnosti studenata, ali se u Crnoj Gori studenti sa invaliditetom još uvijek srijeću sa problemom pristupa i kretanja na domaćim fakultetima što djeluje kao značajan ograničavajući faktor u njihovom obrazovanju. Okrugli sto se bavio pitanjem jednog zanemarenog aspekta Bolonje - socijalne dimenzije studiranja, na čije su se unaprijeđenje sve potpisnice deklaracija obavezale. Predstavnici Udruženja mladih sa hendikepom predstavili su rezultate projekta *Unaprijeđenje visokog obrazovanja u JI Evropi*, te rezultate istraživanja o trenutnoj situaciji i budućim planovima u oblasti unaprijeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja na Univerzitetu Crne Gore.

Dio rasprave na okruglom stolu bio je posvećen i specifičnim problemima studenata sa invaliditetom u akademskom životu, među kojima su, osim arhitektonskih barijera i nepristupačnosti, posebno vidljivi i teški oni koji se odnose na nedostatak literature za slabovida i lica sa oštećenim sluhom, nepristupačnost studenstkih domova, itd.

Važan zaključak i preporuka okruglog stola je da lica sa invaliditetom budu snažnije uključena u proces kreiranja zakonskih rješenja iz oblasti visokog obrazovanja koji su u najavi, ali i ostalih politika, strategija i drugih dokumenata koja uređuju ovu oblast. Posebno bi bilo važno da u cilju djelotvornosti politika obrazovanja za lica sa invaliditetom bude jasnije izražena međusektorska saradnja, jer oblast obrazovanja nije jednodimenzionalna da bi se njome bavila isključivo jedna institucija ili jedan sektor. Okruglom stolu je ispred CGO-a prisustvovao **Petar Đukanović**, koordinator programa.

University of Twente MA Scholarships, Netherland

University of Twente Scholarships (UTS) are scholarships for excellent students from both EU/EEA as well as non-EU/EEA countries, applying for a graduate programme (MSc) at the University of Twente. The scholarship amounts are either € 10,000, € 12,500, € 20,000, or € 22,500, and can be used to cover the expenses for one academic year.

Fields of study: Applied Mathematics, Applied Physics, Biomedical Engineering, Business Administration, Business Information Technology, Chemical Engineering, Civil Engineering and Management, Communication Studies, Computer Science, Construction Management and Engineering, Educational Science and Technology, Electrical Engineering, Embedded Systems, European Studies, Health Sciences, Human Media Interaction, Industrial Design Engineering, Industrial Engineering and Management, Environmental and Energy Management, Mechanical Engineering, Nanotechnology, Philosophy of Science, Technology and Society, Public Administration, Science Education and Communication, Sustainable Energy Technology, Systems and Control, Telematics.

For more information, please visit: ww.utwente.nl/internationalstudents/scholarshipsandgrants/all/uts/

Balkan Summer School on Religion & Public Life

From 10 to 24 August 2013, the Paissiy Hilendarski University of Plovdiv, Bulgaria, is hosting the Balkan Summer School on Religion and Public Life (BSSRPL) on the theme "Syncretic Societies – Bridging Traditions and Modernity?" The organizers proceed from the idea that religion and religious identities are central for the life of both individuals and society, and that our religious communities are often those to which we devote our greatest loyalties. In our diverse but increasingly interconnected world, we need to find ways to live together in a world populated by people with very different political ideas, moral beliefs and communal loyalties.

Deadline for application is 11 March 2013.

All applications should be sent electronically as a Word document to fif@uni-plovdiv.bg

More information on: <http://old.uni-plovdiv.bg/logos/site.jsp?ln=2&id=1023>

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Od 2013. *Evropski puls* izlazi u okviru projekta "EU Info bus – na putu ka EU!" koji se finansira iz komunikacionog budžeta Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a kofinansira ga fondacija Friedrich Ebert. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vladan Žugić
Uređivački kolegijum: Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Damir Nikočević
Prevod i lektura: CGO
Art direktor: Ilija Perić
Ilustratorka: Dragana Koprivica
Produkcija: identity & promotion

Adresa redakcije: Njegoševa 36/1 Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org
Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org ili se pretplatiti za direktnu mjesečnu elektronsku dostavu putem maila ep@cgo-cce.org

Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO) i ne može se smatrati da odražava stavove Evropske unije.

